

ประสิทธิผลในการใช้การสัมภาษณ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจผู้ดูแลในการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุติดเตียง: การวิจัยเชิงทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุม

Effectiveness of Motivational Interviewing for Improving Bedridden Elderly People's Oral Health by the Family Caregiver: A Randomized Controlled Trial

อานัติ มาตระกุล¹, จรรย์ญา หุ่นศรีสกุล¹ และ อัจฉรา วัฒนภา¹

Arnut Martragul¹, Jaranya Hunsrisakhun¹, Achara Watanapa¹

¹ภาควิชาทันตกรรมป้องกัน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จ.สงขลา

¹Department of Preventive Dentistry, Faculty of Dentistry, Prince of Songkla University, Songkhla

บทคัดย่อ

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้การสัมภาษณ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจผู้ดูแลในการให้การดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุติดเตียงเปรียบเทียบกับ การให้ทันตสุขศึกษาแบบเดิม โดยการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยนำเสนอในส่วนการศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษาในผู้สูงอายุติดเตียงภายในจังหวัดกระบี่ที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้าแล้ว 62 ราย และคงอยู่จนถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ 54 ราย แบ่งเป็นกลุ่มศึกษาที่ได้รับการสัมภาษณ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ 28 ราย และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการทันตสุขศึกษาแบบเดิม 26 ราย ในระยะก่อนการศึกษา พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม ทั้งในส่วนของการระดับแผ่นคราบจุลินทรีย์ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุและผู้ดูแล ยกเว้นลักษณะอาหารที่ผู้สูงอายุรับประทาน จำนวนฟันแท้ของผู้สูงอายุ ระดับการศึกษาและอายุของผู้ดูแล ($p < 0.05$) เมื่อสิ้นสุดการศึกษา พบว่าพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมในกลุ่มศึกษามีมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมในเรื่อง การแปรงฟันด้วยยาสีฟันฟลูออไรด์ การใช้ยาบ้วนปาก ความถี่ของการทำความสะอาด การตรวจสอบความสะอาดซ้ำ การสังเกตสภาพของช่องปากภายหลังการทำความสะอาดและระดับทัศนคติในการดูแลสุขภาพช่องปาก พบความแตกต่างของปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ภายในแต่ละกลุ่ม ($p < 0.05$) แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุติดเตียง, ผู้ดูแล, การสัมภาษณ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ, สุขภาพช่องปาก

Abstract

The proposes of this study were to compare the effective on promoting oral health care for bedridden elderly people between applying motivational interviewing (MI) and conventional dental health education (CDE). This study was a quantitative part of a mix method based on an explanatory sequential design. Sixty-two elders and family caregivers in Krabi Province were randomly assigned to an intervention or a control group. In the 3 months' follow up, 28 and 26 participants remained in the intervention and control group, respectively. At baseline, there were no significant differences between the intervention and control groups on levels of plaque index, oral health behavior care for elders as well as general characteristics of elders and caregivers except elder's diet types, number of permanent teeth, caregivers' education and age ($p < 0.05$). At 3 months' follow-up, the proportion of appropriate oral health care for the elders in the intervention group was significantly different from the control

group ($p<0.05$) such as toothbrushing with fluoride toothpaste, rinsing with mouthrinse, frequency on oral hygiene care, oral hygiene and oral status-check after oral hygiene care. Furthermore, level of positive attitudes towards oral health care was increased at 3 months' follow-up in an intervention-group. There were no significant differences of level of plaque index between groups, but dental plaque index of each group decreased comparing with their baselines.

Keywords: Bedridden elderly people, Caregiver, Motivational interviewing, Oral health

Received Date: Dec 20,2017

Accepted Date: Mar 28,2018

doi: 10.14456/jdat.2018.29

ติดต่อเกี่ยวกับบทความ:

จริญญา หุ่นศรีสกุล ภาควิชาทันตกรรมป้องกัน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112 โทรศัพท์: 0815415841
อีเมล: hjaranya@hotmail.com

Correspondence to:

Jaranya Hunsrisakhun Department of Preventive Dentistry, Faculty of Dentistry, Prince of Songkla University, Songkhla 90112 Thailand
Tel: 0815415841 Email: hjaranya@hotmail.com

บทนำ

สังคมไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้นทุกส่วนจึงควรเตรียมพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่มีโรคทางระบบรวมกับความเสื่อมร่างกาย ทำให้การดูแลมีความซับซ้อนมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ

จากการสำรวจสถานะสุขภาพช่องปากโดยกรมอนามัย ปี พ.ศ.2555 พบว่าผู้สูงอายุในประเทศไทยยังคงมีปัญหาทางสุขภาพช่องปากหลายประการ เช่น การมีโรคฟันผุ โรคปริทันต์ การสูญเสียฟัน การขาดฟันหลังที่เป็นคู่สบในการบดเคี้ยวอาหาร โดยพบว่า สถานะสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุในประเทศไทยในภาคใต้มีความรุนแรงกว่าระดับประเทศทั้งในจำนวนซี่ฟันที่ใช้งานได้และระดับความรุนแรงในสภาพช่องปากของฟันที่เหลืออยู่¹ ข้อมูลดังกล่าวเป็นการสำรวจโดยเก็บข้อมูลผ่านกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของผู้สูงอายุในช่วง 60–89 ปี โดยที่ไม่ได้ระบุว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจนั้นมีระดับการพึ่งพิงเป็นอย่างไร (ติดสังคม ติดบ้าน ติดเตียง) แต่สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงนั้น ไม่พบว่ามีข้อมูลสถานะสุขภาพช่องปากที่ชัดเจน ซึ่งคาดว่าสถานะสุขภาพช่องปากน่าจะมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากภาวะทุพพลภาพ อาจมีข้อจำกัดในการดูแลความสะอาดช่องปากได้

จากการสำรวจในอินเดียพบว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในบ้านพักคนชราที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากโดยพบคราบจุลินทรีย์บนฟันแท้ คราบอ่อน คราบจุลินทรีย์บนฟันเทียม และโรคปากอักเสบเหตุฟันเทียม (denture stomatitis) อยู่ในระดับสูง² ซึ่งการมีสุขภาพอนามัยช่องปากที่ไม่ดี ทำให้สามารถตรวจพบเชื้อก่อโรคได้ในน้ำลายของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง อีกทั้งพบว่าผู้สูงอายุเหล่านี้มักจะสูญเสียกลไกการป้องกันตนเองขณะนอนหลับ ทำให้มีโอกาสสำลักน้ำลายที่มีเชื้อก่อโรคมดั่งกล่าว เข้าสู่ระบบทางเดินหายใจ ก่อให้เกิดโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ^{3,4} ซึ่งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตที่สำคัญของผู้สูงอายุและได้มีการศึกษาที่พบว่า การทำความสะอาดช่องปากสามารถลดเชื้อโรคในน้ำลายผู้สูงอายุได้และมีประสิทธิภาพในการป้องกันการเกิดการติดเชื้อทางเดินหายใจได้⁵ แต่อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงเหล่านี้ไม่สามารถดูแลความสะอาดช่องปากได้เอง อีกทั้งการอาศัยความช่วยเหลือในการแปรงฟันจากผู้ดูแลผู้สูงอายุก็เป็นไปได้ยาก โดยผู้ดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่าเกิดจากการขาดอุปกรณ์ในการทำทำความสะอาดและผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่มีความมั่นใจ วิดกกังวล และอึดอัดในการทำทำความสะอาดช่องปากให้ผู้สูงอายุ² ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจหากจะมีวิธีการในการจูงใจให้ผู้ดูแลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำทำความสะอาดช่องปากผู้สูงอายุ